

Holocaust Dokumentációs
Központ és Emlékgyűjtemény
Közalapítvány

2022. évi szakmai beszámoló

2023. május 17.

Tartalomjegyzék

A Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány rövid bemutatása	2
A támogatásból megvalósult működéssel kapcsolatos tevékenységek	4
Tudományos tevékenységek.....	4
Áldozati nevekkel kapcsolatos tevékenységek.....	4
Múzeumpedagógiai tevékenységek.....	4
Kommunikációs, PR- és marketing tevékenységek	5
Kutatások	5
Megvalósított szakmai programok a 2022. év folyamán	9
Előadások, kerekasztal beszélgetések, könyvbemutatók.....	9
Konferenciák.....	14
Időszaki kiállítások.....	16
Pedagógus továbbképzés.....	16
Kulturális programok	17
Egyéb szakmai jellegű munkák.....	17
Statisztikák.....	19
Egyéb támogatások a 2022. év folyamán	22
Kulturális bérfejlesztés támogatása	22
Pedagógus szakmai továbbképzés Jeruzsálemben	22

A Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány rövid bemutatása

A Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány [a továbbiakban: Holocaust Közalapítvány] a 2022. évi működésének és szakmai programjainak támogatása érdekében 330.000.000 forint támogatásban részesült. A támogatás fedezetet biztosított a munkabérek, a 2022. évre vonatkozóan humán erőforrás fejlesztésére, a tiszteletdíjak, a közüzemi díjak, az állandó kiállítás üzemeltetésének, az év folyamán megvalósult szakmai programok, illetve működési jellegű fejlesztésekhez kapcsolódó kiadások kifizetéséhez.

A Holocaust Közalapítvány célja – többek között – az 1938-1945. között vallási, faji, nemzetiségi és más politikai okokból történt üldöztetés, a munkaszolgálat, a deportálások, a náci koncentrációs táborok működésének és áldozatainak elsődlegesen magyar vonatkozású dokumentációját, tárgyi emlékeit, tudományos és ismeretterjesztő irodalmát, és az e témakörhöz tartozó művészeti alkotásokat tartalmazó gyűjtemény létrehozása. A Holocaust Közalapítvány alaptevékenysége – összhangban az alapító okiratában foglalt célokkal összhangban – egyfelől a tudományos kutatók és a múzeumpedagógia, másfelől a helyi lakosság, illetve az intézménybe látogató turisták igényeit szolgálja. Nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy a tudományos, illetve oktatás/múzeumpedagógiai intézményekkel szoros együttműködést kialakítva bekapcsolódjon az identitástudat-formálásba, valamint önálló, toleráns és kritikai gondolkodásra nevelés folyamatába.

A Holocaust Közalapítvány – összhangban az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény 2. § 20. pontjában foglaltakkal – az alábbi – állami feladatnak, így közfeladatnak minősülő – közhasznú tevékenységet folytatta:

1. a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1977. évi CXL. törvény [a továbbiakban: Kult. tv.] (1)-(2) bekezdése értelmében a közművelődéshez való jog gyakorlása közérdek, a közművelődési tevékenységek támogatása közcél. A közművelődés feltételeinek biztosítása alapvetően az állam és a helyi önkormányzatok feladata. Ezen állami feladat ellátása érdekében a Kult. tv. 48.§ alapján a Holocaust Közalapítvány közérdekű muzeális gyűjteményként és kiállítóhelyként funkcionál.
2. a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvényben [a továbbiakban: Kntv.] foglalt állami feladatok ellátásához a Holocaust Közalapítvány működése és szakmai programjainak megvalósítása során segítséget nyújtott. A Kntv. 2. § (1) bekezdése értelmében az Alaptörvényben foglalt ingyenes és kötelező alapfokú, ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú nevelés-oktatáshoz való jog biztosítása az érettségi megszerzéséig, illetve a szakképzésről szóló törvényben meghatározott feltételek szerinti második

szakképesítés megszerzését biztosító első szakmai vizsga befejezéséig a magyar állam közszolgálati feladata.

A Holocaust Közalapítvány a 2022. évi működésével és szakmai programjaival hozzájárult a kulturális örökség védelméhez. A kulturális örökség védelméről szóló 2011. évi LXIV. törvény [a továbbiakban: Kötv.] 4. § (1) bekezdése értelmében a kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége. A Kötv. 7. § 11. pontja értelmében a kulturális örökség elemei közé tartoznak a kulturális javak, azaz – a Kötv. 7. § 10. pontjában foglaltak szerint – többek között az emberiség, a magyar nemzet, Magyarország történelmének kiemelkedő és jellemző tárgyi, képi, hangrögzített, írásos emlékei és egyéb bizonyítékai. A Kötv. 4. § (2) bekezdése kimondja, hogy a kulturális örökség elemeit tudományos módszerekkel kell felkutatni, számba venni, értékelni, az utókor számára megőrizni és hozzáférhetővé tenni, az 5. § (1) bekezdése pedig rögzíti, miszerint a kulturális örökség védelme közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, a vallási közösségek, a civil és gazdálkodó szervezetek, valamint az állampolgárok számára.

I. A támogatásból megvalósult működéssel kapcsolatos tevékenységek

I./1. Tudományos tevékenységek [alaptevékenységek]

A Holocaust Közalapítvány tudományos tevékenysége gyűjteményének szakszerű, tudományos feldolgozásán alapult. A gyűjteményi csoport legfőbb feladata a holokauszt emléanyagának folyamatos gyűjtése, mentése és feldolgozása volt. A tudományos és közművelődési feladatokon belül működése során folyamatosan látott el alap- és eseti munkákat: a gyűjteményi dokumentáció folyamatos feldolgozását [gyarapodási napló és szakleltárkönyvek vezetése, ellenőrzése]; embermentési anyagok rendezését; digitalizált állomány folyamatos feldolgozását a szakleltárkönyvekbe; a raktár folyamatos szakszerű, a muzeológiai kritériumoknak megfelelő rendezését; gyűjteményi kutatószolgálat fenntartását; feldolgozott gyűjteményi anyagok folyamatos digitalizációját; túlélőkkel való kapcsolattartást; külső megkeresések információval történő ellátását telefonon, e-mailen vagy digitális formában.

I./2. Áldozati nevekkel kapcsolatos tevékenységek [alaptevékenységek]

A Holocaust Közalapítvány az emberi méltóság tiszteletével örökíti meg az áldozatok nevét, legfontosabb adatait, arcukat és történetüket. Az intézmény belső udvarát körülölelő nyolc méter magas üvegfalon állítunk emléket a magyarországi áldozatoknak. A látogatókat adatbázis segíti a hozzátartozóik nevének megtalálásában. A munkacsoport folyamatosan végzett alap- és eseti munkákat: áldozati nevek folyamatos feldolgozását; az áldozati nevek emlékfalon történő megjelenítését; látogatók, hozzátartozók és kutatók számára kutatószolgálatot biztosított; folyamatosan beérkező adatlapok adatbázisba rögzítését, az adatbázisba rögzített nevek folyamatos jóváhagyását. **A 2022. évben 6 új tábla készült ez az Áldozatok Emlékfalára, összesen 2988 név. A külső – megbízási szerződéssel rendelkező – munkatársakkal együtt 11.373 áldozati névvel bővült az adatbázis. 152 darab áldozati adatlapot és 37 áldozati névsort adtak le az intézmény számára, melyek feldolgozásra kerültek.**

I./3. Múzeumpedagógiai tevékenységek [alaptevékenységek]

A Holocaust Közalapítvány egyik legfontosabb tevékenysége alapítása óta a magyar holokauszt történéseinek megismertetése. Múzeumpedagógiai tevékenységünk legfőbb célja a látogatói létszám növelésében, tanároknak a pedagógusképzésbe történő szervezett és ütemes bevonásában, új kiállítások megvalósításában foglalható össze. Sokoldalú és tartalmas programjainkat külön ajánlottuk tanárok és diákok számára. Intézményünk az előzetesen jelentkező diákcsoportoknak nem csak tárlatvezetést kínált, hanem múzeumpedagógiai programokat is. A kiállítás(ok) megtekintése mellett a hozzánk ellátogató iskolás csoportok részt vehettek történelmi, irodalmi vagy tolerancia foglalkozásokon is. Tanárok számára akkreditált továbbképzést, szakmai konzultációt kínáltunk az antiszemitizmus, rasszizmus és a holokauszt témáinak iskolai megjelenítéséhez. A munkacsoport az alábbi alap- és eseti munkákat látta el: tananyagbővítést; meglévő tanórák továbbfejlesztését; múzeumpedagógiai kiajánlók készítését; tematikus oktatási hetek szervezését.

I./4. Kommunikációs, PR- és marketing tevékenységek [alaptevékenységek]

A Holocaust Közalapítvány egyik alapelve, hogy a múzeumi kommunikáció ne egyszerűen csak a programokról történő híradás legyen, ezért igen lényeges az intézmény tevékenységét propagáló intenzív kommunikáció. Ennek keretében folyamatosan fenntartott médiakapcsolatokra, a hírek összegyűjtésére és megfelelő prezentálására, színvonalas kommunikációs tevékenységre volt szükség. Külön meg kell említeni az oktatási intézményekkel fenntartott szoros kapcsolatot és a folyamatos tájékoztatást. Intézményünk jelentős médiakapcsolati adatbázissal dolgozik, sajtóanyagokat, háttéranyagokat készített, honlapot szerkesztett. Rendszeresen jelentek meg hírek, információk az intézmény kiállításairól, szakmai- és kulturális programjairól. Ezen tevékenységeken belül folyamatosan végeztünk alap- és eseti munkákat: a nyilvánosság folyamatos értesítését az intézmény tevékenységéről, eredményeiről; honlap folyamatos karbantartását, új tartalmak megjelenítését; túlélőkkel való kapcsolattartást; protokolláris meghívások előkészítését és lebonyolítását; kiemelt megemlékezések, rendezvények támogatását.

I./5. Kutatások [alaptevékenységek]

- I./5./1 A budapesti orthodox zsidóság hagyomány és modern kihívások között [felelős: Glässer Norbert]
Munkacím: A Tóra fényénél a nagyvárosban – A budapesti orthodox zsidóság hagyomány és modern kihívások között
Összefoglaló: Az isteni kinyilatkoztatást és a vallási hagyományokat egy változó, sokfélévé váló világban zsidómértékké tevő közösséget 19. század végi, 20. századi életvilágát vizsgálja a kutatás, amely egyúttal több kiállítás és projekt alapkutatásának részt képezi. A történelmi Magyarország vidéki zsidóságát az orthodox zsidóság képezte, nagyvárosi közegben viszont az újítás, a hagyományok újragondolása és szelektálása, a vallásreform került fővonalba. A fővárosi zsidóság egységét az a kettősség adja, hogy mindvégig kapcsolatban maradt hagyományos vidéki gyökereivel és közép-európai kibocsátóhelyeivel, de áthatotta az a modern polgári életforma, ami a fejlődő Magyarország fővárosának középrétegeit jellemezte a 19. század utolsó harmadától. A levéltári kutatómunka intézményi és közösségi stratégiákat tár fel, és a családi élet szintjén vizsgálja meg a budapesti orthodox zsidóságot.
- I./5./2 Cigányságkép a két világháború közötti felekezeti és politikai országos és lokális sajtóban [felelős: Jakab Attila]
Munkacím: Cigányságkép a két világháború közötti felekezeti és politikai országos és lokális sajtóban
Összefoglaló: A magyarországi roma kutatás Horthy-korszakra fókuszáló szegmense nem mondható túl jelentősnek. Ebben a témában Karsai László [A cigányságkép Magyarországon, 1919-1945. Út a cigány holokauszthoz, Bp., 1992] és Dupcsik Csaba [A magyarországi cigányság története. Történelem a cigánykutatások tükrében, 1890-2008, Bp., 2009] említhető. A zsidósággéppel és az antiszemitizmussal ellentétben az eddigi kutatások kevés figyelmet szenteltek annak a cigányságképnek, amely a két világháború közötti időszakban a sajtóban megjelent. Pedig ez a kép, amelyben erőteljesen megjelennek az előítéletes sztereotípiák [pl.: bűnözésre való hajlam], mindenképpen előkészítette a „cigánykérdés”-nek a megjelenését a II.

világháború éveiben, amely egyben felvetette a megoldás kérdését is. A kutatás célja a szakirodalommal való számvetés, valamint a korabeli sajtó széleskörű áttekintése társadalomtörténeti megközelítésben.

- 1./5./3 Zsidó kivándorlás Palesztinába, majd Izraelbe a soát követően
Munkacím: A magyarországi zsidók kivándorlási készletései, és motivációi 1945 és 1956 után, valamint az izraeli-magyar diplomáciai kapcsolatok enyhülését követően 1990 körül [felelős: Lénárt András]
Összefoglaló: A háború után sok zsidó csalódottságában, vagy mert nem bízott az új rendszerben, az emigráció mellett döntött. Döntésüket megkönnyítette, hogy megalakult Izrael állama, ugyanakkor megnehezítette, hogy 1948 után legális körülmények között szinte lehetetlen volt elhagyni az országot. Az 1956-os forradalom leverése után meginduló spontán kivándorlás nyújtott újra lehetőséget az emigrációra. Magyarország és Izrael közeledése és kölcsönös diplomáciai elismerése a kulturális kapcsolatokat is megélénkítette. Az 1980-as évek végén a zsidóság és a holokauszt változatos formában jelent meg a nyilvánosságban. Izrael turista utak, ifjúsági csoportok és egyetemi részképzés támogatásával és propagálásával igyekezett minél több magyarországi zsidót az országba csábítani. Viszonylag sok ember, főleg fiatalok, döntött az alijázás mellett, közülük azonban sokan előbb-utóbb visszatértek. A kutatás a ki- és visszavándorlás motívumaira, az emigráció megváltozott természetére, és a többlakosság kérdéseire keresi a választ, elsősorban interjúk és személyes visszaemlékezések alapján.
- 1./5./4 A cionista ellenállás emlékezete [felelős: Olosz Levente]
Munkacím: A magyarországi cionista fegyveres ellenállás és önmentés emlékezete
Összefoglaló: A kutatás során az a kérdés kerül megvizsgálásra, hogy a magyar zsidó közösség a háborút követő időszakban miként értelmezte a holokauszt alatti cionista fegyveres ellenállást és mentéseket. Először nem a Mentőbizottság és Kasztner ténykedései kerülnek előtérbe, hanem a halucok, Krausz Miklós és más cionisták későbbi megítélését elemzi. Az időkeret 1945-től egészen 1989-ig tart, és földrajzilag magába foglalja Magyarországot, Izraelt és a dél-amerikai magyar-zsidó közvéleményt is. Egyik legfontosabb kérdés, hogy a magyar cionisták józsefvárosi fegyveres ellenállása minek köszönhetően merült feledésbe, miközben a varsói gettózádás emléke kiemelt helyet kapott a magyar-zsidó emlékezetben. Az 1960-as évektől még az Új Életben is rendszeresen megemlékeztek erről. Szintén érdemes jobban megismerni az izraeli magyar zsidók viszonyát a cionista ellenállás kérdéséhez. Izraelben az 50-es években kialakult holokausztfelfogás által meghatározott közbeszédben, amely a fegyveresen ellenálló cionista hősök és „halálukba beletörődött” gyáva zsidók szembeállításán nyugodott, a magyar zsidók állandóan múltbéli bátorságuk bizonygatására kényszerültek. Kérdéses, hogy ezen a bizonyítási kényszeren a Kasztner per, illetve az Eichmann per milyen módon változtatott.
- 1./5./5 Holokauszt a filmvászonon [felelős: Németh Edit Linda]
Munkacím: A vészidőszak ábrázolása a magyar játékfilmekben

Összefoglaló: A kutatás fókuszában azok a magyar játékfilmek állnak, amelyek a Holokausztot és azok utóhatásait temítizálják. Célja elsősorban a filmekre, mint elsődleges forrásokra és a szakirodalomra támaszkodva több, egymással összefüggő kérdéskör megválaszolása. Egyrészt a Holokauszt, mint történelmi trauma és ezeknek a bemutatására szolgáló művészeti eszköz, vagyis a film közötti kapcsolat. Milyen ábrázolásai jelennek meg a vészkorszaknak a magyar filmművészetben? A helyszínválasztástól, a képi világon át, milyen hasonlóságok és különbségek fedezhetőek fel az egyes filmeknél, mi a jelentésük? Visszaköszönnek-e a kollektív Holokausztemlékezet különböző korszakai a magyar filmekben? Egy második nagyobb kérdéscsoport annak a vizsgálata, hogy a filmek elkészítésének hátterében milyen különböző rendezői motivációk, esetleges politikai meggyőződések álltak, milyen eltérő társadalmi-politikai környezetben születtek, milyen elvárásoknak próbáltak megfelelni. Tekintve, hogy a Holokauszt ma már a globális filmipar része, a kutatás a nemzetközi összehasonlítások tükrében is vizsgálná a felsorolt magyar játékfilmeket. Miként lehet beilleszteni a magyar Holokauszt megfilmesítéseket a külföldi repertoárba? Milyen egyediségei vannak a Holokauszt magyar filmes reprezentációjának, és melyek azok, amiket átvesz a külföldi példákából?

1./5./6 A munkaszolgálatosok által a háború utáni számonkérésében játszott aktív szerepe és társadalmi reintegrálási kísérleteinek írásos nyomai 1945-1949 között. [felelős: Ádám István Pál]
Összefoglaló: A téma elsődleges forrásai a tisztek, keretlegények népbíróági perei. A Katpol a VKF/2 jogutódjaként 1945 és 1950 között részt vett a háborús és népellenes bűnösök felelősségre vonásában. Nyomozói elsősorban az egykori csendőrség tiszti és tiszthelyettesi állományára, a VKF/2 vezetőire, beosztottjaira, ügynökeire és a volt munkaszolgálatos századok kerettagjaira irányultak. Példák: hazatérő-, magukra maradt zsidó munkaszolgálatosok számára házvezetőnőket, bejárónőket közvetít a hitközség, zsidó gimnázium egykori tanárának traumatikus munkaszolgálatos tapasztalata, illetve ebből fakadó alkalmatlansága az önálló gyermekfelügyeletre.

1./5./7 Norma kontroll, közösségi kontroll az 1945 utáni, hagyományörző, orthodox zsidóságban. Orthodox zsidók egyesült hitközségekben 1950 után [felelős: Beke Zsolt]
Összefoglaló: Az 1945 utáni társadalmi-, gazdasági változások az egész magyar társadalmat felforgatták. Közvetlenül a II. világháború után gazdasági krízis szakadt az országra. Az 1948 utáni hatalom pedig gőzerővel vitte véghez a társadalom önálló egzisztenciáinak, közösségeinek felszámolását. A magyarországi hagyományörző, orthodox zsidóság hatványozottan veszélyeztetett rétege volt ezeknek a változásoknak: vallásos közösségként is idegen volt tőle az új rend világgépe, s vallásának a mindennapi életét érintő szabályai is nehezen voltak összeegyeztethetők az „új világ” társadalmi és gazdasági rendjével. A kutatás azt járja körül, hogyan sikerült fenntartania hagyományörző életmódját a Holokauszt alatt egyszer már kifosztott, megnyomorított vallásos csoportnak. Hogyan követte a társadalmi átalakulásokat a vallásos zsidóság foglalkozási struktúrája? Az ország gazdasági-, társadalmi átalakulását az orthodox zsidóság perspektívájából próbálja meg így láttatni.

- 1./5./8 Fejér megye zsidó életvilágai [Felelősök a HDKE megbízásából Nagy Péter és Csurgai Horváth József]
Összefoglaló: A Holokauszt társadalmi súlya a lokális hatásokon keresztül érthető meg és érezhető át. Az alap kutatás a széles társadalmi tendenciák Fejér vármegyei megnyilvánulásait, lokális sajátosságait tárja fel. A projekt a székesfehérvári levéltár munkatársával együttműködésben valósul meg.
- 1./5./9 Csáky utcai templomkörzet – nagyváros zsidó polgári világa a 20. században (HDKE és A 100 éves Hegedüs Gyula utcai Zsinagógaért Alapítvány közös alap kutatása) [Felelősök a HDKE részéről: Ádám István, Beke Zsolt, Glässer Norbert, Lénárt András, Zima András]
Összefoglaló: Az alap kutatás a Hitközség, illetve az Alapítvány kezdeményezésére közös együttműködésben várostörténeti-, szociológiai- és antropológiai megközelítésben tárja fel a 20. századi Pest társadalmi és közigazgatási határterületen fekvő templomkörzetének sajátos világát. Azt a polgári miliőt, amely a 20. század Pestjének a hangulatát meghatározta. A kutatás egyedüliségét a hitközségi intézményrendszer városrészi elemének az önálló komplex vizsgálata adja. A kutatás eredményeiről 2025-ben tanulmánykötete kívánunk megjelentetni.
- 1./5./10 Részvétel a Tóth Krisztina, vatikáni levéltári delegátus által vezetett a vatikáni levéltárban történő alap kutatásban. [Felelős a HDKE részéről Jakab Attila]
Összefoglaló: 2020 márciusától Ferenc pápa kutathatóvá tette a szentszéki levéltárakban a XII. Pius pápasága idején (1939-1958) keletkezett iratokat. Ez a történelemnek egy olyan időszakát fedi le, amely méltán tarthat számot hazai és nemzetközi érdeklődésre. A zsidóság megkülönböztetésével, üldözésével kapcsolatos források is ekkor keletkeztek. XII. Pius pápa zsidósághoz történő hozzáállását már sokan vizsgálták és sokféle eredményre jutottak, viszont azt még nem, hogy az egyes nemzetek zsidósága milyen üldöztetést szenvedett el, a magyar áldozatok történetét szentszéki források nyomán még nem tárták fel. A folyamatban levő kutatás erre vállalkozik.

II./1. Előadások, kerekasztal beszélgetések, könyvbemutatók

- II./1./1 „Nők a holokausztban” – kerekasztal beszélgetés – 2022. március 23. [57 fő]
Résztevői: Pető Andrea, Nagy Adél, Jakab Attila
Összefoglaló: 999 fiatal lánnyal és nővel 1942. március 26-án, Poprádról indult az első szerelvény Auschwitzba, amely a Szlovákiából történő deportálás kezdetét jelentette. Sokáig csupán a férfi túlélők visszaemlékezései alapján lehetett megismerni a Holokauszt túlélőinek sorsát, de ez mára megváltozott. Rengeteg nő osztotta meg a vele történt borzalmak részleteit. Kerekasztalunk nemzetközi kitekintésben járta körül, hogy milyen volt nőként átélni a vézskorszakot? Milyen azonos és milyen más élményt jelentett gettóba, majd koncentrációs táborba kerülni, esetleg bujkálni mindezek elől.
- II./1./2 „A Kállay kormány” – kerekasztal beszélgetés – 2022. április 27. [63 fő]
Résztevők: Pritz Pál, Kovács Tamás, Jakab Attila
Összefoglaló: 1942. március 9-én Kállay Miklós lett a miniszterelnök. Mondhatni hosszú ideig, 1944. március 19-ig, a német megszállás napjáig, vezette Magyarországot. Miniszterelnöksége első fél évében két zsidótörvényt is elfogadott a magyar törvényhozás, majd egyfajta nyugalmi időszak következett a zsidóellenes törvénykezésben, jóllehet a zsidókérdést „a legvirulensebb szociális problémának”, a zsidóságot pedig „aszociális lény”-nek tartotta, „úgy is mint tömeg, úgy is, mint egyén”. Feladatának tekintette „helyrehozni azt a szociális igazságtalanságot, amit a zsidóság szereplése Magyarországon, mint eltolódást eredményezett az ország anyagi, gazdasági létének kiegyensúlyozottságában”. A kerekasztal áttekintette a Kállay-kormány nemzetközi politikai mozgásterét, mit jelentett az elhíresült „hintapolitika”, és mi volt a zsidóság konkrét helyzete ebben az időszakban Magyarországon?
- II./1./3 „Az 1942-es zsidóellenes törvények” – kerekasztal beszélgetés – 2022. május 18. [50 fő]
Résztevők: Fazekas Csaba, Lénárt András, Jakab Attila
Összefoglaló: Az 1941-es III. zsidótörvény mondhatni természetes folyományaként a Bárdossy-kormány 1941 decemberében nyújtotta be a IV., „az izraelita vallásfelekezet jogállásának szabályozásáról” szóló törvénytervezetet, amelyet 1942 júliusában fogadtak el (1942. VIII. tc.). Ez a törvény az izraelita vallásfelekezetet visszaminősítse törvényesen elismert vallásfelekezetté, és a bevett vagy elismert felekezetek tagjai számára megtiltotta az izraelita felekezetbe való belépést. 1942. májusában a Kállay-kormány is benyújtotta a maga zsidótörvény-tervezetét, mégpedig „a zsidók mező- és erdőgazdasági ingatlanairól”, amelyet augusztusban fogadott el a törvényhozás (1942. XV. tc.). A törvény értelmében a zsidónak minősülő személy nem vásárolhatott földet, a birtokát pedig köteles volt eladni. A kerekasztal áttekintette, hogy ezzel a két törvénnyel miképpen teljesedett ki a magyarországi zsidóság jogfosztása és társadalomból történő kirekesztése.
- II./1./4 „Munkaszolgálat és Jó Pásztor bizottság” – kerekasztal beszélgetés – 2022. június 15. [30 fő]
Résztevők: Wintermantel Balázs, Jakab Attila, Kovács Tamás

Összefoglaló: 1942. július 31-én a honvédelemről szóló 1939. évi II. tc. kiegészítése (XIV. tc.) törvényesítette a munkaszolgálatot. Ez érintette a fajilag zsidónak minősített keresztényeket is. 1942. október 20-án a Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje megalakította a Jó Pásztor Missziói Albizottságot (Jó Pásztor Bizottság) Muraközy Gyula (Kálvin-téri) lelkész irányításával. Vezetője a zsidó származású Éliás József lett. Éliás József szerint a Bizottság célja „a zsidó származású keresztények között végzendő hitbuzgalmi és érdekvédelmi munka” volt. Mivel a zsidótörvények gyakorlatilag elmosták a határokat az izraelita és a keresztény vallású zsidók között, ezért a Jó Pásztor munkája középpontjában már kezdettől az embermentés egyre nagyobb méretű és egyre nehezebb feladatai állottak. A kerekasztal áttekintette, hogy mit is jelentett zsidó fajú keresztény munkaszolgálatosnak lenni a II. világháború idején?

II./1./5 „A dualizmus, mint magyar zsidó aranykor?” – könyvtári este – 2022. április 13. [69 fő]
Résztevők: Konrád Miklós

Összefoglaló: Gyakran hallani, hogy a dualizmus (1867–1918) volt a magyar zsidóság aranykora. De mit is jelent ez az állítás, és mennyiben tekinthető helytállónak? Ha a zsidók gazdasági és társadalmi felemelkedését nézzük, részvételüket az ország modernizációjában és kulturális életében, a minősítés mindenképpen indokolt. Abban az esetben is vitathatatlanul jogos, ha a kritérium az állam és a keresztény magyar társadalom magatartása a zsidó lakosság iránt. A korszakot megelőző – a 18. század végétől enyhülő mértékű – jogfosztottság századaihoz, illetve a numerus clausus-szal induló és a zsidótörvényekbe, majd a deportációba torkolló Horthy-érához képest a dobogó első helye nyilvánvalóan a dualizmus félévszázadát illeti. Azonban miként értékelték helyzetüket azok a zsidók, akik erről a dualizmus idején a nyilvánosság előtt mondták el véleményüket? Ha a neológ zsidó felekezeti kiadványokban megszólaló hírlapírók, publicisták, rabbik nézeteit vizsgáljuk, úgy kiderül: a magyar zsidók tényleges jog- és esélyegyenlőségről e neológ értelmiség az 1880-as évek elejétől a dualizmus végéig alapvetően csalódottan nyilatkozott. A dualizmust minden megszorítás nélkül aranykorként minősíteni identitástörténeti szemszögből szintén problémás, hiszen az 1860-as évektől tömegesen magyarosodó és szekularizálódó zsidóság számára az önmegkérdőjelezéstől alapvetően mentes premodern zsidó azonosságtudat éppen ebben a korszakban adta át helyét a többes kötődések révén feszültségekkel terhes modern zsidó identitásnak.

II./1./6 „Timár Liza házassága – az asszimiláció Bródy Sándor szemével” – könyvtári este – 2022. május 26. [26 fő]
Résztevők: Peremiczky Szilvia

Összefoglaló: A 19-20. század fordulójának egyik legnagyobb hatású írója, Bródy Sándor két drámájában is foglalkozott a modern világ zsidóságra tett hatásával. Az 1914-ben bemutatott Timár Liza házassága az asszimiláció és önazonosság kérdését mutatja be, a gazdag Timár család történetén keresztül. Az apa, aki lánya boldogulása miatt lesz keresztény, még büszke gyökereire, felesége és lánya azonban már szégyellik zsidóságukat, és az anya hercegi apát hazudik lányának. Az Úrhatnám polgárból ismerősnek tűnő, a nemességhez, mint presztízskultúrához asszimilálódni vágyó karakterek a magyar zsidó történelem kontextusában nem komikus, hanem sokkal inkább tragikus felhangot kapnak. Bródy darabjában még van feloldás a dilemmára, Molière-t követve a dráma rezonőrének, egy orvosnak köszönhetően; de

a darab bemutatásának időpontja, az első világháború előestéje, az utókor számára már a soá szörnyűségeinek közeledtét jelzi.

- II./1./7 „Zsidó cserkészcsapatok története: identitás és emlékezet” – könyvtári este – 2022. szeptember 29. [42 fő]
Résztevők: Bányai Viktória
Összefoglaló: Az előadás az 1913 és 1948 között működő, mára jórészt elfelejtett zsidó cserkészcsapatok történetét mutatta be. Az eseménytörténeten túl megvizsgálta a zsidó cserkészcsapatok szerepét (kezdetben) a cionista identitásépítésben, majd a két világháború között a felekezeti (neológ) ifjúságnevelési stratégiában. illetve a családi szintű asszimilációs vagy épp disszimilációs törekvésekben. Az elcsatolt területekre kitekintve a kétszeres kisebbségi létbe került magyar ajkú zsidó közösségek közösségépítő munkájában betöltött szerepét is érinti.
- II./1./8 „Egy zsidó self-made man pályája Horthy Miklós Magyarországon” – könyvtári este – 2022. november 10. [37 fő]
Résztevők: Guba Ildikó
Összefoglaló: Buday-Goldberger Leó a két világháború közötti gazdasági élet jeles alakja, a Goldberger textilgyár elnök-vezérigazgatója. Személyiségének sokoldalúsága, sorsának alakulása és tragikus bukása máig méltatlanul kevésbé ismert. Az előadás megjelenítette, mint keménykezű zseniális vezetőt, bőkezű mecénást, családfőt és társasági embert. Feltárta politikai, közéleti tevékenységét, a hatalmi elittel való kapcsolatait. Bemutatta, mint asszimilált zsidót, aki a cionizmus megrögzött ellenzője, ugyanakkor hitsorsosainak elkötelezett támogatója. Megismerhetővé váltak utolsó hónapjai, amikor magára hagyottan, Mauthausen poklában kellett küzdenie az életben maradásért. Buday-Goldberger Leó portréján keresztül kirajzolódott korának történelmi-társadalmi-gazdasági háttere, számos korabeli sajtóhírből, levelezésből merített idézet, fotódokumentáció tette szemléletessé az előadást.
- II./1./9 Dr. Frank N. Schubert: A közelmúlt emlékei az osztrák-magyar határvidéken – előadás – 2022. június 02. [84 fő]
Résztevők: Frank N. Schubert
Összefoglaló: Előadásában a magyar-zsidó gyökerekkel rendelkező amerikai történész a magyar-osztrák határvidék perspektívájából vizsgálta a 20. század eseményeit. Részletezte a Holokauszt Emlékközpont gondozásában angol és magyar nyelven is megjelent könyvének (The Past is not Past / A múlt nem múlt el) megállapításait, melyek bemutatják az emlékezőkultúra és a megemlékezés gyakorlatának változásait a határ mindkét oldalán, különösen azt, ahogyan a helyi települések reflektálnak és idézik fel a viharos 20. század történéseit. Beszél a nevek fontosságáról a nagy traumatikus történelmi események ember közeli megközelítésében, különös tekintettel a holokauszttal kapcsolatban. A könyvhöz hasonlóan, ebben az előadásban is útikönyvszerű személyes emlékek keveredtek társadalomtörténeti elmélkedésekkel. Módszere a lehető legemberibb, megtalálni a legjobb kávézót a vizsgált településen és a helyi lakosok társaságban felidézni az eseményeket, fellelni a borzalmas múlt emlékjeleit.

- II./1./10 Zinner Tibor: A „Kínok Útja” – könyvbemutató – 2022. november 03. [53 fő]
Résztevők: Zinner Tibor, Gecsényi Lajos
Összefoglaló: A könyvet összeállító jogtörténész, Zinner Tibor és jómagam sorsa sokban hasonlít: a háború után születtünk, olyan zsidó családban, amelyet nem „csak” megtépzott a történelem vihara, hanem súlyosan roncsolt is. Nem csak elvesztett, elvett vagy éppen elrabolt javakra kell gondolni, hanem a soha meg nem ismert nagynénikre, nagybácsikra, unokatestvérekre, rokonokra... Mindkettőnkél bűvópatakként ott volt a családi összejövetelkor, az ünnepekor és a helyi megemlékezéseken a téma, hogy mi is történt velünk, a családdal 1944-45-ben. Mindenki másképpen dolgozza fel a múltat, néz szembe a családot ért tragédiákkal. Zinner Tibor jogtörténész egy olyan utat választott, amely a semleges olvasó számára a legjobb, Önnön magának viszont a legkegyetlenebb. Megírta, vagy még inkább kiírta magából a család történetét. Tette mindezt a sina ira et studio elvét szem előtt tartva, ahogyan azt egy történésztől elvárhatjuk. De tette ugyanezt olyan lelki erővel, amely nem pusztán irigylésre méltó, hanem megmutatja a Zinner Tiborban rejlő – és általa gyakran oly jól titkolt – mély érzésű embert is.
- II./1./11 Jakab Attila: „Az ország békéjét és nyugalomát és biztonságát szolgálja” A magyarországi egyházi sajtó a zsidótörvények idején (1938-1942) – könyvbemutató – 2022. november 08. [62 fő]
Résztevők: Jakab Attila, Fazekas Csaba
Összefoglaló: A Holokauszt Emlékközpont gondozásában jelent meg Jakab Attila történész „Az ország békéjét és nyugalomát és biztonságát szolgálja” A magyarországi egyházi zsidó sajtó a zsidótörvények idején (1938-1942) című monográfiája. „Jakab Attila tanulmányának könyvvé formált, bővített változata kiváló példa arra, hogy nem csak korábbi ismereteinket lehet a témában összegezni és újra fogalmazni, hanem nagyon is lehet új megközelítésben újat mondani. Már bevezetése is ezt sugallja, hiszen „messziről indít”, a keresztény egyházak, egyháziak és magukat így minősítő közszereplők zsidósággal kapcsolatos egykori megnyilvánulásait fontos módszertani háttérrel vezeti fel. (...) Jakab Attila tanulmánya pontosan bemutatja és érvekkel alátámasztott módon elemzi azt az egyházi közvéleményt, amely a zsidótörvények idején Magyarországot jellemezte. A szerző az olvasót tájékoztatni és meggyőzni, a zsidóság története iránt érdeklődő „szakmát” pedig a folytatásra és a módszertani követésre sarkalni képes kötetet állított össze.” (Fazekas Csaba, Előszó) A könyv a szerző a „A magyarországi keresztény média a zsidótörvények idején (1938-1942)” (in: Randolph L. Braham (szerk.), Tanulmányok a Holokausztról VII, Múlt és Jövő, Budapest, 2016 13-108) c. tanulmányának monográfiává átdogozott és szöveggyűjteménnyé kibővített változata.
- II./1./12 Patrick Desbois: Golyók általi Holokauszt. Halál fényes nappal – könyvbemutató – 2022. november 24. [143 fő]
Résztevők: Patrick Desbois
Összefoglaló: A Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgűjtemény Közalapítvány gondozásában 2022. november 24-én jelent meg Patrick Desbois francia katolikus pap La Shoah par balles: La mort en plein jour című könyvének magyar nyelvű kiadása, melynek címe: A golyók általi holokauszt, Halál fényes nappal. A kötetet dr. Jakab Attila történész munkatársunk fordította. Világszerte nagy érdeklődés kíséri a Desbois atya által alapított Yahad In Unum nevű

francia kutatócsoport rendkívüli tevékenységét, valamint a szemtanú interjúkat, melyeket a 1941-44 közötti náci Németország által a kelet európai régióban elkövetett tömegmészárlások helyszínén rögzítettek. A könyvbemutató alkalmából most első alkalommal a szerző is ellátogatott hozzánk, és előadást tartott a Holokauszt Emlékközpont zsinagógájában. Az esemény magyar – angol nyelvű volt, melyen tolmácsolást biztosítottunk.

II./1./13 Útkeresések – kulturális kerekasztal – 2022. november 17. [35 fő]

Résztevők: Petőcz András, Hörcher Eszter

Összefoglaló: A beszélgetés átfogóbban foglalkozott a holokauszttal, népi törtéssel kapcsolatos jelenségekkel, az irodalmi példákkal, jelenségekkel, illetve Petőcz András kötetivel (A látogatás emléke, Idegenek, Ancika), melyeken át a zsidóság identitás-kérdése, helyzete, helye világban is megjelenik. A központi, a beszélgetést érintő fogalmak között szerepelt az idegenség, emlékezet, emlékezet és felejtés, identitás, az individuálisan megélt és megítélt események, élmények rendje, rendszere. Petőcz András több művében, esszé-szerűen megformált írásában tér ki a gyökerek, az identitás, az emlékezet kérdéskörére is (Idegennek lenni), melyet a versekben, regényekben is élettörténet-szerűen ábrázol, és ejti ki, vázolja az eredet fontosságát, az elindulás és hazatérés körvonalait, körforgását, folyamatosságát, a világirodalom példáin át, magyarázatot adva saját felvetéseire, kérdéseire is.

II./1./14 Hogyan tovább? Zsidó családok Magyarországon a háború után – konferenciakötet bemutató – 2022. október 24. [47 fő]

Résztevők: Bányai Viktória, B. Kádár Zsuzsanna, Lénárt András

Összefoglaló: A magyar és angol nyelvű konferenciakötet a Holokauszt Emlékközpont 2021. évben megrendezett A Vészkorszak árvái: a magyarországi zsidó árvaházak és gyermekotthonok emlékezete című konferencia anyagán alapuló kötet. A kötet az elhurcoltak árván és félárván maradt gyerekeinek sorsát követi nyomon, a konferencia jelen kötetben olvasható előadásai a gyerekek helyzetét családjukkal együttesen vizsgálják.

II./1./15 Különös világ fekete-fehérben II. Beszélgetés a magyar holokauszt grafikáiról, képzőművészetéről – előadás – 2022. október 25. [38 fő]

Résztevők: Farkas Zsófia, Hörcher Eszter

Összefoglaló: Az előadás körbejárta, hogyan van szerepe a bemutatott művészeknek a holokauszt művészeti körében, kik voltak és hogyan alkottak ezek a művészek. Milyen szerepük van ennek a művészeti körnek a gazdagításában, milyen reflexiókkal, sajátos meglátásokkal alkottak, művészetük hogyan illeszkedik a korszak magyar vagy egyetemes művészeti és művészettörténeti keretébe.

II./1./16 Közelség és távolság összefüggései a holokauszt, illetve a zsidóság (szép)irodalmi reprezentációjában – kulturális kerekasztal – 2022. október 20. [32 fő]

Résztevők: Kisantal Tamás, Hörcher Eszter

Összefoglaló: A beszélgetés a holokauszt, a nemzeti irodalom és a világirodalom témájában zajlott. A nemzetközi (európai) és a magyar, illetve magyarországi holokauszt átfogó irodalmi tematikáját jártuk körül, kapcsolódó területeket, társadalomtörténeti, történelmi,

irodalomtörténeti és irodalomelméleti vonatkozásokat, személyes szerzői meglátásokat és szövegelemzést is bevonva a diskurzusba.

- II./1./17 Életút, vallásosság, közösségi kontroll. Egy többretegű forrás a II. világháború utáni hagyománykövető (orthodox) zsidóság életéről – kulturális kerekasztal – 2022. október 06. [48 fő]

Résztevők: Beke Zsolt, Zima András

Összefoglaló: A Soá alatt a magyar zsidók százazreit pusztították el. Emberek tízezrei veszítették el családjukat, otthonaikat, megélhetésüket, addigi megtartó közösségeik tűntek el százával a vészkorszak során. A túlélők útkereséséről készült pillanatkép, melyet forrásunk, a Budapesti Autonóm Orthodox Izraelita Hitközséghez benyújtott jelentkezési lapok tárnak elénk. A jelentkezők többnyire közösséget, néha – úgy tűnik – megélhetést reméltek az orthodox hitközségbe való felvételüktől. Vidékiek, vagy a trianoni, bécsi határokon túlról a fővárosba érkezettek, sokan olyanok, akik már hosszú évek óta úton voltak, közösséget keresve. A felvételi adatlapok a háború utáni – többnyire –, átmeneti időszak tanúi, hiszen a kelet-európai (politikai, társadalmi) környezet az elkövetkező években sem volt ideális a hagyománykövető, vallásos orthodox zsidóság számára. A felvételi lapok nem csak az egyéni életutakról, az egyéni vallásos gyakorlatról vallanak: plasztikus képet kapunk arról is, hogy maga a közösség – a Budapesti Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség – hogyan kontrollálta a saját csoporthoz való tartozást, hiszen a felvétel nem volt automatikus. A hitközség az általa elfogadott (a Sulchan Aruchra épülő) elvek alapján mérte fel a jelentkezők vallásosságát, mely akár azok háztartásának orthodox szempontú vizsgálatára is kiterjedt. Sokrétű forrás került hát a szemünk elé, mely sokszor a hétköznapok szintjéig tárja fel nekünk egy vallásos közösség II. világháború utáni életét.

II./2. Konferenciák

- II./2./1 Holokausztemlékezet a 21. században – Az emlékezetpolitikai digitális módjai – nemzetközi konferencia – 2022. június 26-27. [114 fő]

Résztevők: Alexander Bursać, Bernhard Blank, Czimbalmos Mercédesz, Cornelia Shati-Geissler, Klacsmann Borbála, Leichter Lilla, Lénárt András, Pataricza Dóra, Szabó M. Alexandra, Olga Ungar

Összefoglaló: A Szegedi és az Újvidéki Zsidó Hitközségek, az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért, a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlégyűjtemény Közalapítvány (HDKE) és az Osztrák Kulturális Fórum, a Claims Conference Kutatási Alap és a Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetség (IHRA) által támogatott Holokauszt kutatási projekt keretein belül kétnapos szakmai konferenciát szervezett a 21. században – Az emlékezetpolitika digitális módjai címmel. A holokauszt emlékezetének kortárs, digitális megközelítései az elmúlt évtizedek során egyre inkább előtérbe kerültek a tudományos életben. Miközben a digitális módszerek és megközelítések újszerű lehetőségeket kínálnak a holokauszt áldozatai emlékének megőrzésére és tiszteletben tartására, valamint a tudományos kutatás új útjainak megteremtésére, a digitális kultúrából sajátos kihívások is kibontakoznak. A rendezvény célja az volt, hogy a holokauszt- és (digitális) emlékezetkutatás területén kutatóknak lehetőséget biztosítson az eszmecserére és

teret adjon a legújabb digitális megközelítések megvitatására. Emellett, hogy hálózatot hozzon létre a szakemberek, az akadémikusok és a (digitális) közösség számára, hogy együtt feltárhassuk a holokauszt kutatás jövőbeli lehetőségeit Közép- és Kelet-Európában.

II./2./2 „Visszatérés – hazatérés? Magyar zsidók kivándorlási dilemmái, 1945-1949” – nemzetközi konferencia – 2022. október 27. [68 fő]

Résztevők: Novák Attila, Frojimovics Kinga, Kelemen Ágnes, Szécsényi András, Eva Fried, Alice Freifeld, Olosz Levente, Bányai Viktória, Horváth Rita

Összefoglaló: 1945-ben felszabadultak a náci koncentrációs táborok. Az életben maradtaknak dönteniük kellett, hogy életüket milyen pályára állítják. A háború végeztével ismételen átrendeződtek a határok, így a Magyarországról elhurcoltak egy része más országokba (Románia, Csehszlovákia) térhetett haza. A demokratizálódás és a kommunista hatalomszerzés egyidejű és párhuzamos folyamatában a hazatérő zsidóknak szembesülniük kellett szeretteik és anyagi javaik elvesztésével, a szenvedések elbeszélhetetlenségével. A konferencia áttekintette a magyar társadalom viszonyulását a hazatérő zsidókhöz, és megvizsgálta milyen lehetőségek, támogatások álltak rendelkezésre az újrakezdéshez.

II./2./3 Gondolatok a közép- és kelet európai holokausztfotókról – nemzetközi konferencia – 2022. december 07. [98 fő]

Résztevők: Karel Berkhoff, Janina Struk, Maaty Frenkelzon, Tom Haward, Turai Hedvig, Adrian Cioflâncă, Christoph Kreutzmüller, Tal Bruttman, Ramona Bechauf, Csósz László, Lénárt András, Zima András

Összefoglaló: A fényképek azonnali érzelmi hatást váltanak ki, s általuk „ablakot nyithatunk” a múlt valóságába. Fontos történelmi források és felbecsülhetetlen értékű tárgyai azoknak, akik elvesztették családjukat és más szeretteiket. Ugyanakkor túlságosan gyakran csak illusztrációként tekintünk rájuk, mintha kevésbé lennének jelentősek, mint a szöveges és egyéb dokumentumok. A budapesti Holokauszt Emlékközpont és az Európai Holokauszt-kutatási Infrastruktúra (EHRI) közös konferenciája a közép- és kelet-európai holokausztról készült fényképek értelmezhetőségének és felhasználásának kérdéseit tárgyalta meg. Az EHRI holokausztfotókkal foglalkozó, kutatókból, múzeumi kurátorokból, levéltárosokból és pedagógusokból álló szakértői csoportjának tagjai, más szakemberekkel kiegészülve, megvitták azokat a módszereket, melyekkel a holokauszt időszakából származó fényképeket – az elkövetők, a szemtanúk, a zsidó áldozatok, az ellenállási mozgalmakban résztvevők és a szövetséges erők tagjainak fotóit – mint a Vészkorszak képi reprezentációit vizsgálhatjuk. Az előadások és az eszmecserek e képekkel kapcsolatos kulcsfontosságú kérdésekre reflektáltak: Milyen körülmények között készültek a fényképek? Ki készítette őket? Miért készítették őket? Hogyan használták a képeket annak idején? Mi volt a rendeltetésük? Hogyan használták és milyen értelmezési keretbe helyezték őket azóta?

II./3. Időszaki kiállítások

- II./3./1 „Mesélő városképek” – szabadtéri kiállítás – 2022. június 25.
Összefoglaló: Az időszaki kiállítás tematikus fókuszpontja a zsidó múlttal bíró városi terekre adott reflexiók, valamint kollektív és személyes történetek által inspirált munkák adták. A kiállítás keretében fiatal, progresszív gondolkodású alkotók fényképei, fotóalapú munkái jelentek meg a múzeum udvarán. A kiállítás megvalósítása lehetőséget teremtett a Robert Capa központtal történő együttműködésre, amely az intézmény számára mind szakmailag, min a látogató közönséget tekintve új kapcsolódási lehetőséget, ismeretséget jelentett.
- II./3./2 „A Sancturay in the Storm” („Menhely a viharban”) – szabadtéri kiállítás – 2022. szeptember 08.
Összefoglaló: Chaillet Giusti del Giardino Zsuzsanna, a Holocaust Közalapítvány kuratóriumi tagjának közvetítésével érkezett hozzánk a svájci Cercle Carl Lutz (Carl Lutz Kör) felkérése a svájci diplomata életét és magyarországi tevékenységét megjelenítő kültéri kiállítás budapesti bemutatására. A tizenöt panelből [összesen 30 tabló] álló tárlatot tavaly ősszel egy hónapig láthatták Budapesten.
- II./3./3 VILÁG-VÁROS Közép Európa zsidó képzőművészeti kistűkre – időszaki kiállítás
Összefoglaló: A Világ-Város – Közép-Európa zsidó képzőművészeti kistűkre című időszaki kiállítás a zsinagóga karzatára hozta a város fényét, valamint neves kortárs művészek tolmácsolásában járja körül a zsidó hagyomány és a közép-európai városi identitás kérdését. Az élmény, ahogy Kulcsár Géza, a kiállítás kurátora fogalmaz, „egyfelől a történelem traumáival és felfényléseivel való találkozásaink története, másfelől a közép-európai nagyvárosi élmény egyszerre hétköznapien ismerős, néha mégis oly különös és idegen formáival való szembesülés.” Kiállító művészek: Asztalos Zsolt, Csizik Balázs, Andreas Fogarasi, Majoros Áron Zsolt, Mayer Éva, Katja Pratschke és Hámos Gusztáv, Szolga Hajnal, Závorszky-Simon Márton. A kiállítás kurátora: Kulcsár Géza.

II./4. Pedagógus továbbképzés

- II./4./1 „Füstbe szállt életek” – akkreditált nemzetközi távoktató tanári továbbképző program – 2022. tavaszi és őszi kurzus
Összefoglaló: A „Füstbe szállt életek” nemzetközi távoktató továbbképző program otthon, internetről is teljesíthető, akkreditált [575-240/2017] továbbképzési lehetőséget nyújtott tanárok számára. A távoktató tanfolyam 60 órás. Tananyaga bemutatta a modernkori üldöztetés, az egyedi népi történetek legfontosabb európai szakaszait, külön hangsúlyt helyezett a magyarországi események jellegzetességeire. A program új ismereteket nyújtott a kirekesztés, a holokauszt önálló feldolgozására és tanítására. Elemei a közgyűjteményekben őrzött forrásokba és a szakirodalom legjelesebb képviselőinek munkáiba való kutatásra is ösztönöztek. A jeruzsálemi Yad Vashem Intézet és a budapesti Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány a távoktató kurzus teljesítését mindazoknak ajánlotta, akik munkájukban mind igényesebben, a holokauszt történetének, erkölcsi dilemmáinak és következményeinek feldolgozásával mutatják be az egyetemes emberi normák

érvényesítésének lehetőségeit, elvetésük társadalom- és emberellenes, szörnyű következményeit. A programot a jeruzsálemi Yad Vashem intézetének keretében, a Holokauszt Tanulmányok Nemzetközi Iskolájának munkatársai írták. A program a budapesti Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány legszorosabb együttműködésével folyt. **A 2022. évben a tavaszi képzésen résztvevők száma 23 fő, az őszi képzésen résztvevők száma: 26 fő volt.**

- II./4./2 „Holocaust by Bullets” – nemzetközi tanárképző szeminárium – 2022. szeptember 22-24.
Összefoglaló: A francia Yahad in Unum szervezettel közösen megrendezett 5. nemzetközi tanárképző szeminárium angol nyelven, magyar és külföldi tanárok számára. A programot 2022-ben is magyar előadókkal, valamint az állandó kiállításunk megtekintésével bővítettük. A Yahad in Unum nemzetközi humanitárius oktatással és kutatással foglalkozó szervezetet Patrick Desbois katolikus pap alapította 2004-ben. Célja a II. világháború során Kelet-Európában a német mobil halálosztagok, ún. Einsatzgruppenek által elkövetett, elsősorban a zsidó lakosságot és a romákat érintő tömeggyilkosságok helyszíneinek felderítése, valamint a méltó megemlékezés feltételeinek megteremtése. A népirtás során 1,5-2 millió embert végeztek ki golyók által. A szervezet a holokauszt egy idáig elhallgatott fejezetét hivatott megismertetni a világgal oly módon, hogy felkeresik a volt Szovjetunió területén még élő, 80-as, 90-es éveikben járó egykori szemtanúkat, és az ő segítségével próbálják megtalálni a népirtások bizonyítékául szolgáló tömegsírokat. A Yahad in Unum szervezet fontos missziója az oktatás, a kutatási eredményeik megismertetése nemzetközi szemináriumokon. A képzés során az előadások mellett különféle interaktív anyagokhoz is hozzájutottak a résztvevők. **A szemináriumon a 2022. évben 24 fő vett részt.**

II./5. Kulturális programok

- II./5./1 Résztétel a Múzeumok Éjszakája programon – 2022. június 25.
II./5./2 Résztétel a Múzeumok Őszi Fesztiválja programsorozatban – 2022. október – 2022. november
II./5./3 Résztétel a Judafest programon

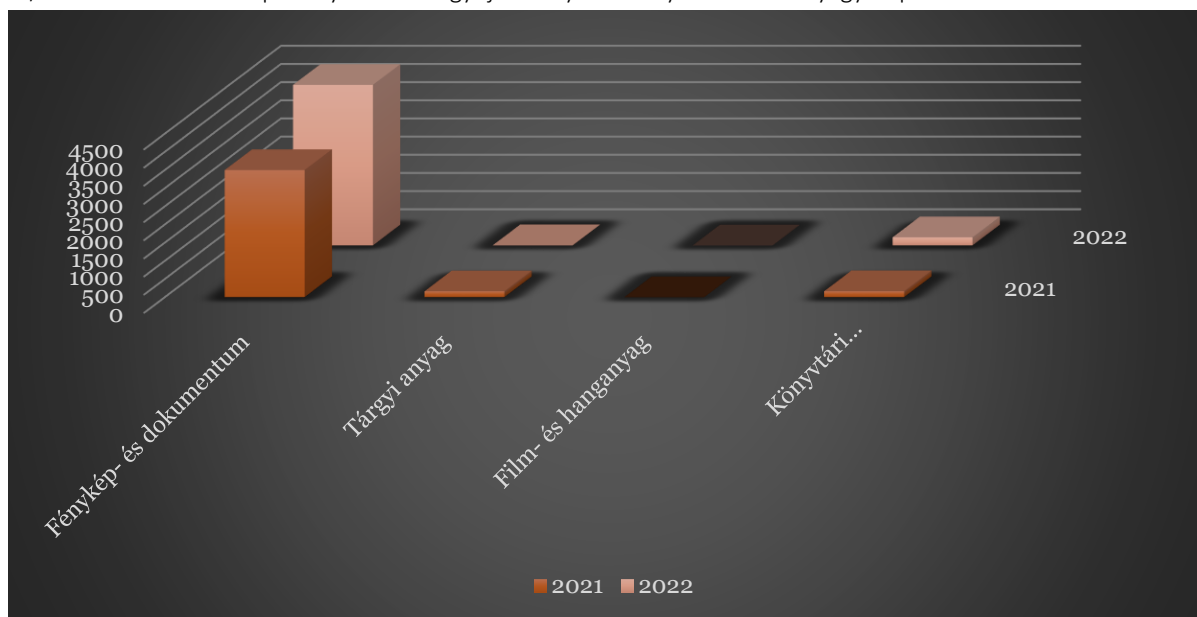
II./6. Egyéb szakmai jellegű munkák

- II./6./1 Műtárgyfotózás
Összefoglaló: A számítógépes nyilvántartásban, pl. a történeti leltárkönyvben, kötelező a Képi ábrázolása menüpontban a leltározott műtárgyakról készült fényképek feltöltése. A megkezdett projekt célja elsősorban ezt az intézményi hiányosságot kiküszöbölni. **A 2022. évben összesen 119 darab műtárgyról [textil, fém, papír] készült 433 darab műtárgyfotó.**
- II./6./2 Restaurálás
Összefoglaló: Az intézmény gyűjteményi raktárában őrzött műtárgygyűjtemény túlnyomó hányada papír, de jelentős eszmei értéke van a textil és bőr alapanyagú tárgyaknak is. 2021-ben elkezdődött a papír alapú műtárgyak restaurálása, amelyek folytatása indokolt volt, tekintettel az anyagtípus domináns jelenlétére. **2022-ben a textil és bőr alapanyagú műtárgyak tisztításával,**

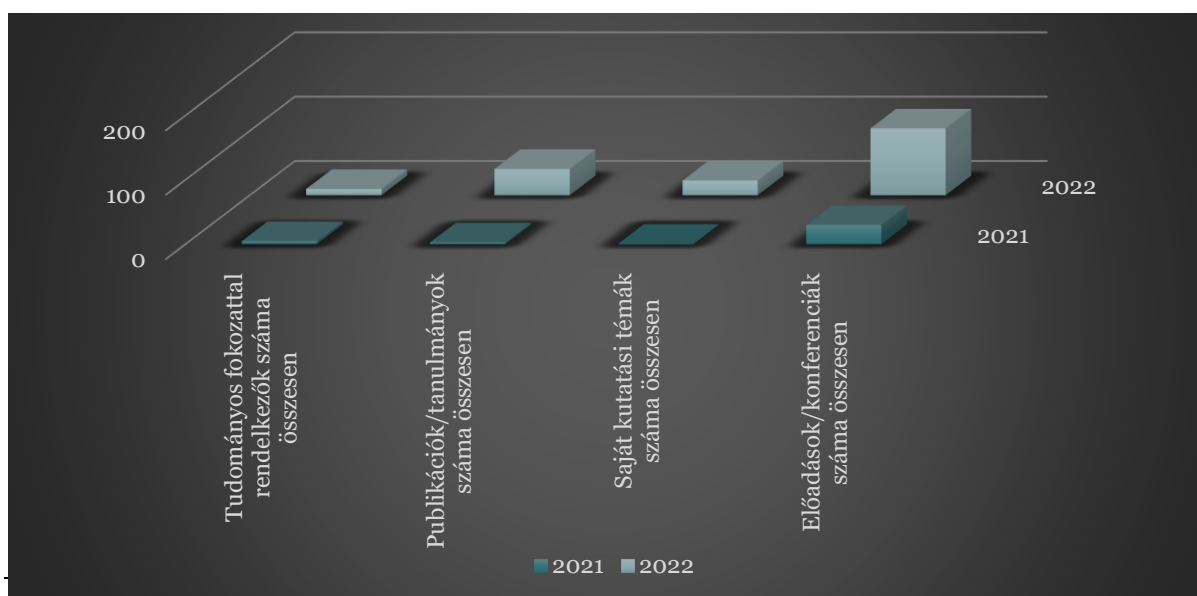
restaurálásával is kiegészült az állagvédelmi program. A 2022. évben 11 darab textil alapú és 12 darab papír alapú műtárgy került restaurálásra.

III. Statisztikák

III./1 A Holocaust Közalapítvány 2022. évi gyűjteményi- és könyvtári állományi gyarapodása¹

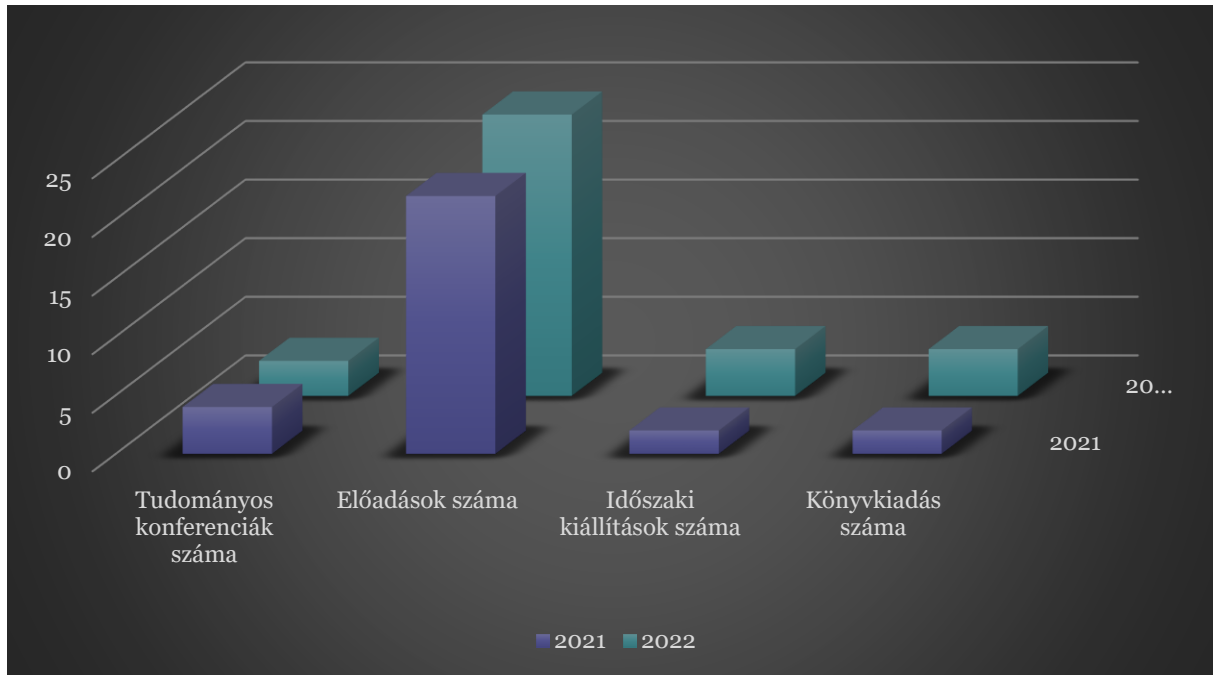
III./2 A Holocaust Közalapítvány tudományos munkatársaihoz kapcsolódó szakmai tevékenységek² száma összesen

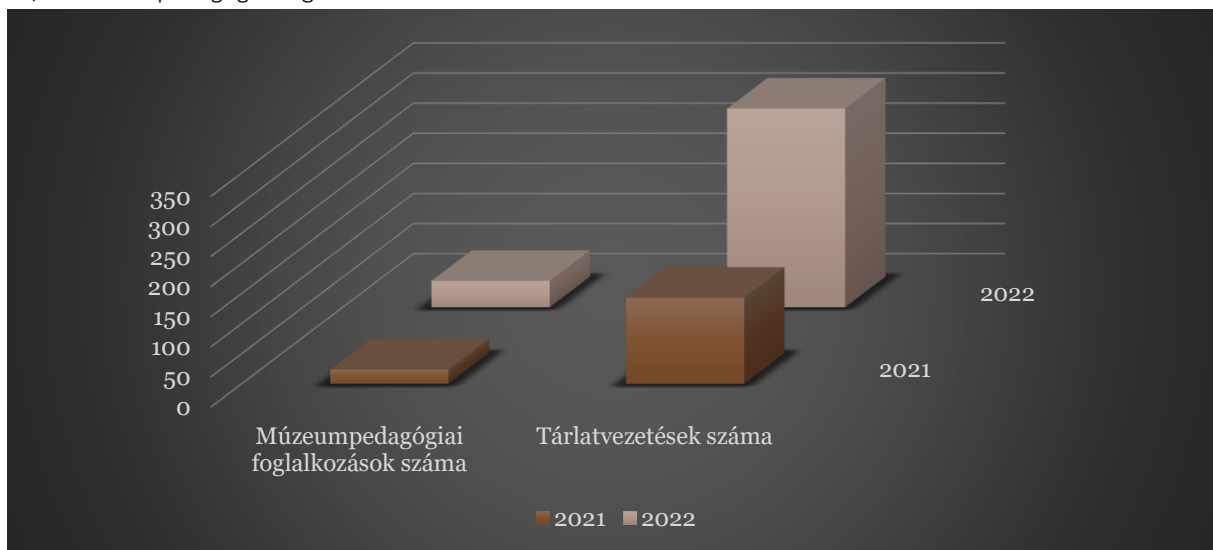
¹ Fénykép- és dokumentum: 2021. év 3500 db. – 2022. év 4421 db.; Tárgyi anyag: 2021. év 163 db., 2022. év 7 db.; Film- és hanganyag: 2021. év 0 db., 2022. év 2 db.; Könyv: 2021. év 165 db., 2022. év 225 db.

² Tudományos fokozattal rendelkezők száma: 2021. év 5 fő, 2022. év 10 fő; Publikációk/tanulmányok száma összesen: 2021. év 3 db.; 2022. év 41 db.; Saját kutatási témák száma: 2021. 1 db., 2022. év 23 db.; Előadások/konferenciák száma: 2021. év 30 db., 2022. év 104 db.

III./3 A Holocaust Közalapítvány 2022. évben megrendezett programjainak (ideértve a tárlatvezetéseket is)³

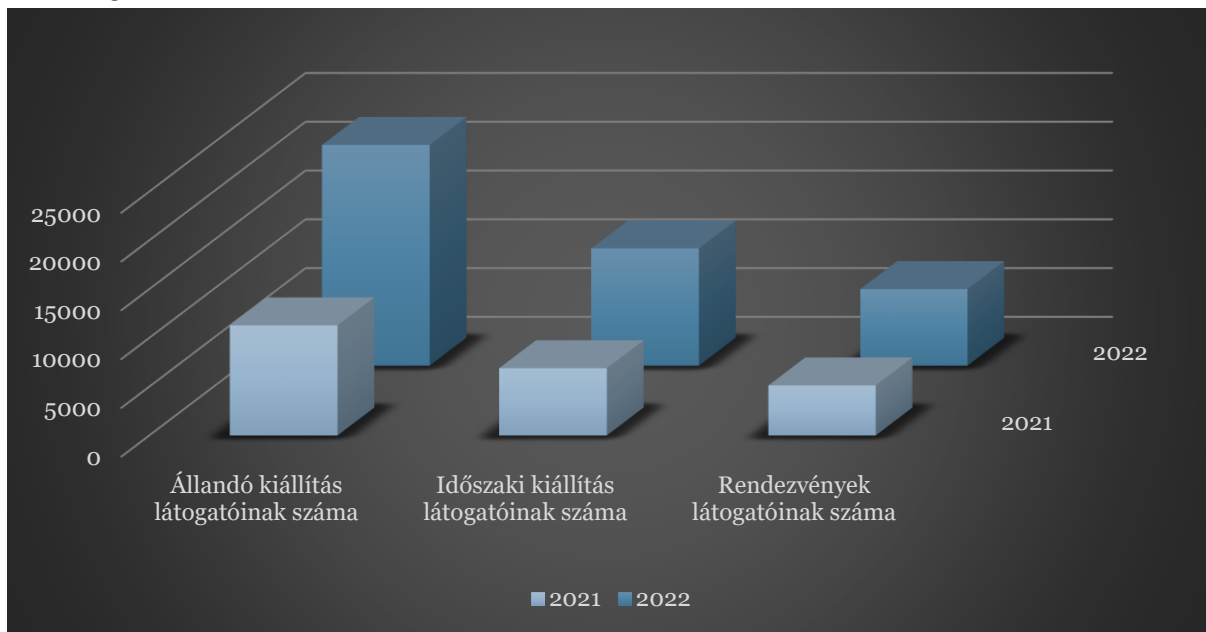
III./4 Múzeumpedagógiai foglalkozások és tárlatvezetések száma⁴

³ Tudományos konferenciák száma: 2021. év 4 db., 2022. év 3 db.; Előadások száma: 2021. év 22 db., 2022. év 24 db.; Időszaki kiállítások száma: 2021. év 2 db., 2022. év 4 db.; Könyvkiadás száma: 2021. év 2 db., 2022. év 4 db.

⁴ Múzeumpedagógiai foglalkozások száma: 2021. év 24 db., 2022. év 44 db.; Tárlatvezetések száma: 2021. év 143 db., 2022. év 330 db.

III./5 Látogatószám alakulása⁵

⁵ Állandó kiállítás látogatóinak száma: 2021. év 11307 fő, 2022. év 22.638 fő; Időszaki kiállítás látogatóinak száma: 2021. év 6911 fő, 2022. év 12.032 fő; Rendezvények látogatóinak száma: 2021. év 5144 fő, 2022. év 7860 fő.

IV. Egyéb támogatások a 2022. év folyamán

IV./1 Kulturális bérfeljesztés támogatása

A kulturális ágazatban közfeladatot ellátók 20%-os béremelésére a kulturális ágazatot érintő bérfeljesztésről szóló 682/2021. (XII.6.) Korm. rendelet alapján a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány – pályázat útján – 16.665.240,- Ft támogatásban részesült.

A Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány a 2022. év vonatkozásában összesen 27 fő munkaszerződéssel rendelkező munkavállaló esetében biztosította a bérfeljesztést. A 2021. novemberben beadott munkavállalói státuszokat tartalmazó táblázat a 2022. évben módosult. A 2022. évben 7 munkavállalónak szűnt meg a munkaviszonya a Holocaust Közalapítvánnyal, mely az alábbi státuszokat érintette: oktatási csoportvezető, kommunikációs munkatárs, PR-menedzser, titkárnő, igazgató. Az év közben megüresedett státuszokat a Közalapítvány új munkavállalók felvételével pótolta, illetve munkakörök esetében bővített létszámot (pl.: kommunikációs munkatárs, történészek). A Holocaust Közalapítvány a munkavállalókat munkaszerződéses viszonyban foglalkoztatja, a munkavállalók munkabérének megállapítása a munkáltatói jogokat gyakorló mindenkori igazgató jogköre. Ennek értelmében adott munkakörökön belül eltérő lehet a munkavállalók munkabére (pl. történészek esetén a tudományos fokozattal rendelkező, illetve nem rendelkező munkavállalók esetében). A 2022. évben a Holocaust Közalapítványhoz csatlakozó új belépők közül 5 fő határozott idejű munkaviszonnyal lett alkalmazva, 2 fő pedig határozatlan idejű munkaszerződéssel. Minden munkavállaló részére (határozott- és határozatlan idejű, régi- és új belépő munkavállaló) biztosította a Holocaust Közalapítvány a 20%-os bérfeljesztést, az új munkavállalók esetében már az alaphétre történő beépítéssel.

A vissza nem térítendő támogatás összege előfinanszírozás formájában, egyösszegben került folyósításra. A támogatás összegével a Holocaust Közalapítvány pénzügyileg és szakmailag elszámolt a Támogató felé.

IV./2 Pedagógus szakmai továbbképzés Jeruzsálemben

A Holocaust Közalapítvány a tanulmányút megvalósításához 5.700.000,- Ft támogatásban részesült.

A Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány, a Belügyminisztérium Köznevelési Helyettes Államtitkárság, valamint a Yad Vashem Világ Holokauszt Emlékközpontja közös programot valósított meg a magyarországi nevelési-oktatási intézmények pedagógusaival, egyhetes izraeli tanulmányúton és továbbképzésen való részvételre a jeruzsálemi Yad Vashem Világ Holokauszt Emlékközpontban. A program keretében 23 fő pedagógus és 2 fő csoportvezető továbbképzését finanszírozták. A program segítette a pedagógusokat a holokauszt oktatásában a szükséges módszertani ismeretek megszerzésére, a rendelkezésre álló eszközök, lehetőségek felhasználásával.

A jeruzsálemi tanulmányút és továbbképzés különleges jelentőségét az adta, hogy az erkölcsi nevelés fontosságát mindkét állam kiemelt prioritásként kezeli. A képzés tartalma felölelte nemcsak a holokauszt témáját, hanem a toleranciára nevelést, a rasszizmus elleni küzdelmet, valamint az erkölcsi és esztétikai nevelés módszertanát is alapvetően megújítja. A magyar holokauszt kutatás és oktatás mintáértékű az Emlékközpont kapcsolatrendszerében, és ezt a tudást ülteti át az Emlékközpont a Kárpát-medencei holokauszt oktatásába is.

A rendelkezésre álló keretösszegeből a nyertes pedagógusok számára biztosítottuk az egyszeri Budapest–Tel Aviv közötti oda-vissza történő utazás, a program idejére a biztosítás, valamint az a szakértőket és a felkészítő képzés költségeit.

Pályázatot nyújthattak be a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.) 7. § (1) bekezdés b)-j) pontjában meghatározott magyarországi székhelyű intézményekkel jogviszonyban álló pedagógusok.

A támogatás összegével a Holocaust Közalapítvány pénzügyileg és szakmailag elszámolt a támogató felé.

A jeruzsálemi tanulmányút és továbbképzés különleges jelentőségét az adta, hogy az erkölcsi nevelés fontosságát mindkét állam kiemelt prioritásként kezeli. A képzés tartalma felölelte nemcsak a holokauszt témáját, hanem a toleranciára nevelést, a rasszizmus elleni küzdelmet, valamint az erkölcsi és esztétikai nevelés módszertanát is alapvetően megújítja. A magyar holokauszt kutatás és oktatás mintáértékű az Emlékközpont kapcsolatrendszerében, és ezt a tudást ülteti át az Emlékközpont a Kárpát-medencei holokauszt oktatásába is.

A rendelkezésre álló keretösszegeből a nyertes pedagógusok számára biztosítottuk az egyszeri Budapest–Tel Aviv közötti oda-vissza történő utazás, a program idejére a biztosítás, valamint az a szakértőket és a felkészítő képzés költségeit.

Pályázatot nyújthattak be a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.) 7. § (1) bekezdés b)-j) pontjában meghatározott magyarországi székhelyű intézményekkel jogviszonyban álló pedagógusok.

A támogatás összegével a Holocaust Közalapítvány pénzügyileg és szakmailag elszámolt a támogató felé.

Budapest, 2023. május „.....”

.....
a szervezet vezetője